

ЖАНРОВА СИСТЕМА ПОЕЗІЇ АННИ САВРАНСЬКОЇ

Немченко Іван Васильович,

канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри

української й слов'янської філології та журналістики

Херсонський державний університет

ORCID ID: 0000-0003-3041-1313

Україна

Анотація. У статті розглядається жанрова парадигма лірики та ліро-епіки сучасної української авторки Анни-Ванди Савранської (Ковтунович). Звертається увага на особливості циклізації поетичних текстів, на жанрову диференціацію творів письменниці. Жанрове мислення Анни Савранської зорієнтоване і на класичні канони в царині генерики, і на пошук синтетичних форм, які поєднують прикмети різних модифікацій.

Ключові слова: лірика, ліро-епіка, жанр, модифікація, цикл.

У доробку української письменниці, журналістки, перекладачки, освітянки, краєзнавиці, керівниці літературно-мистецького клубу «Барви» в Корсуні-Шевченківському (Черкаська область), лауреатки Міжнародної Літературно-мистецької премії імені Пантелеймона Куліша (2019) Анни-Ванди Гнатівни Савранської (Ковтунович) є зразки прози, драматургії, публіцистики, художнього перекладу, але насамперед вона приваблює читача своїми оригінальними поетичними збірками «Над шумками, над шумочками» (2019) та «У Корсуні над Россю» (2021), а також багатьма ліричними та ліро-епічними текстами в альманахах, антологіях, хрестоматіях, журналах і газетах. Про творчість мисткині йде мова в статтях О. Марчик, В. Метелиці, І. Павлюка, В. Поліщука, О. Шеренгової, Н. Щербини та інших авторів, котрі відзначають її неабиякий талант, зокрема виявлений у царині поезії. Так, О. Марчик зазначає, що авторка своїми ліричними рядками «проймає до глибини душі» [1]. А В. Метелиця з захопленням веде мову про Анну Савранську як про «письменницю, поетку зокрема, бо вона варта такого ймення, бо справжня, самотня, сповнена великих творчих сил» [2]. На матеріалі літературного

добробку цієї авторки було опубліковано й наші розвідки «Міфологема води в поезії Анни Савранської» [3] та «Патріотична домінанта в поезії Анни Савранської» [4].

Метою даної статті є окреслення жанрової системи поетичного ужитку Анни Савранської. До аналізу залучено як твори, опубліковані в збірках «Над шумками, над шумочками» та «У Корсуні над Россю», так і видруки, подані за межами цих книжок (на сторінках альманахів, антологій тощо).

Актуальні питання в царині жанротворення та жанрової класифікації зразків красного письменства порушено в працях П. Білоуса, М. Бондаря, О. Бондаревої, І. Денисюка, В. Домбровського, І. Дрималовського, А. Каспрука, Л. Клим'юка, Н. Копистянської, В. Корнійчука, Н. Левчик, В. Назарця, А. Ткаченка, М. Ткачука, Н. Чамати, В. Шубравського та ін. Проблеми циклізації літературних текстів досліджувались такими науковцями, як В. Вантух, О. Верхолотова, Д. Кадацька, О. Коханевич, О. Кузьма, О. Кулагін, Ю. Левчук, Л. Ляпіна, П. Малицька, О. Никандрова, Т. Рязанцева, В. Саєнко, І. Фоменко, Н. Чамата, Л. Шевченко, Н. Якубчак, Л. Яницький та ін. Слід зауважити, що жанроформи та їх модифікації не є закостенілими, час від часу змінюються. Цікаво простежувати, які трансформації, вияви міжвидової дифузії відбуваються в добробку сучасних авторів. Вдячним матеріалом для цього можуть бути твори Анни Савранської з Черкащини, яка культивує поезії різних типів ліризму: експресивні, вокативні, репрезентативні, медитативні жанроформи.

Анна Савранська є прихильницею циклізації текстів у збірках. Цим вона продовжує традиції класичної української поезії (М. Петренко, Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, С. Черкасенко, Є. Маланюк, О. Ольжич, О. Стефанович тощо), підхоплені співцями наступних поколінь (М. Вінграновський, І. Драч, С. Жадан, О. Забужко, І. Калинець, Л. Костенко, І. Малкович, Д. Павличко, І. Світличний та ін.). Й обидві розглянуті книжки авторки, й видруки в антологіях та альманахах позначені такою тенденцією,

бажанням об'єднати групи творів за тематикою, проблематикою, символікою, жанровими прикметами. Наприклад, до ліричного циклу «Війна на порозі» зі збірки «У Корсуні над Россю» Анна Савранська подала вірші актуальної тематики «Листи на фронт», «Солдат», «Боець повертається з відпустки», «Оберіг», пов'язані з подіями російсько-української війни, що продовжується й нині. Тематично близькими, спорідненими за філософським осмисленням явищ дійсності є й твори циклу «З майдану – на фронт» із колективного видання «Барви життя» (2018): «Плине кача...», «Ти йдеш до мене з автоматом», «Збитий бандитами «Боїнг», «Розповідь жінки про чоловіка-росіянина» та ін. Часом авторка формує цикли поезій за жанровою ознакою. Наприклад, вірші Анни Савранської «Бузкова весна», «Квітуха скеля над Россю», «Корсунські лебеді», «Джерело в парку», «Був теплий дощ, і теплий вечір...», «Білий замок», «Окраса Корсуня», «Осінь над Россю», «Передзим'я в Корсуні», подані в колективній збірці «Барви Корсуня» (2012), об'єднані циклотворчою назвою «Акварелі». Але це не означає, що всі поезії даного циклу є акварелями в чистому вигляді і не мають прикмет інших жанроформ. Так, вірш-акварель «Осінь над Россю» є ще й піснею, про що свідчить не тільки заувага щодо автора музики до даного тексту – композитора Володимира Буваки, а й сама структура цього мелодійного матеріалу з окремо виділеним приспівом поміж куплетами.

Взагалі пісня є одним із улюблених ліричних жанрів Анни Савранської і на тлі всього її доробку, і в системі експресивних (виражальних) форм зокрема. Красномовною є її поетична сентенція: «Моя любов злетіла в пісню» [5]. Уже в заголовках ряду творів авторка вказує на відповідну жанрову специфіку: «Пісня» («Хто учив лелеку»), «Колискова бранки», «Пісня Славка Морозенка про другу переможну битву війська Богдана Хмельницького у 1648 році під Корсунем», «Перша пісня», «Осіння пісня», «Давня пісня» («Чим тут можна здивувати...»), «Пісні русалок» тощо. Серед інших зразків цього жанру – «Осіння троянда», «Прокидайся, любове!», «Сяйво», «Радість моя», «Олена», «Життя з нуля». Певно, не випадково багато мелодійних текстів поетеси

отримали музичні крила, завдяки її успішним творчим тандемам із композиторами Петром Лойтрою («Козачата», «А ви спитайте у Шевченка», «Рось-Русь», «Бузковий розмай», «Ласкавий дощ», «Провесінь», «Із вишні лист», «Плавають лебідки по Росі», «Зимова радість»), Вікторією Єлисеєвою («Давня пісня. Чим тут можна здивувати...», «Сиві голуби»), Володимиром Бувакою («А я осіння», «Осінь над Россю»), Сергієм Калініченком («Черкащина – мій край»), Геннадієм Марченком («Милим надросьянкам»), Андрієм Харенком («У шумках»). Чимало своїх віршів поклала на музику сама Анна Савранська: «Проводжала коханого жінка», «Вербова сестричка», «Берег дитинства», «Білий замок», «Хто учив лелеку», «Весняне танго», «На варті», «Оберіг», «Пам'ять», «Дощ за вікном». Багатьма пісенними вкрапленнями вона аплікує свої драматичні твори, зокрема п'єсу в семи картинах «Давня пісня».

Пісенні тексти письменниці часто мають синтетичний характер. Наприклад, стилізація під весільний фольклор «Сиві голуби» попри свою народнопісенну визначеність (від символіки до метрики) є ще й присвятою з відповідним підзаголовком «Богдану Хмельницькому та курсунці Ганні Золотаренко присвячується, а також усім немолодим щасливим закоханим». Водночас це варіант вірша-діалогу (між гетьманом та його обраницею), і цей інтимний текст проектується на долі всіх людей похилого віку, яким судилося закохатися, наче колись давно в юності.

Як поетеса-піснярка Анна Савранська звертається до таких модифікацій, як баркарола («Човен серед річки»), ноктюрн («Понад Россю в ночі зоряні...») тощо, які поєднують мелодійне та мальовниче начала. Твір письменниці «Плач» має риси народного голосіння, вірша-реквієму й поезії-заклику. Культивує вона й таку специфічну форму, як рондо («Сіли лебеді», «Самотня жінка»).

Романси Анни Савранської зорієнтовані на традиції літературно-музичної класики – «Інтимний романс», «Із вишні лист», «Бузковість», «Романс про незнайомку в білому».

Пісні та романси Анни Савранської користуються популярністю, стають призерами мистецьких конкурсів, окрасою фестивалів.

Ще одна велика пристрасть поетеси – це ліричні мініатюри. Анна Савранська є справжньою майстриною в цій царині: «Плине кача...», «Тут наче в дитинстві – у раю...», «Росяний край», «На острові», «Бузковість», «Погожий день», «Негода», «Річка спить», «Корсунський бузок», «Палац», «Білі вежі», «Валун», «Цілюще джерело», «Прадавній Корсунь», «Ручай Корсунка», «Будинки ще можна впізнати...», «Вишиванка в Ізраїлі», «Лебеді на Мартанському ставку», «Примерзли крильцями», «Прилетіли лебеді», «Сакури в Саморідні», «Осінь», «Цвітуть каштани», «Принцеса осені», «Десяте грудня. Незимова тема...», «Став Мартанський – як у сні...», «Нарешті!..», «Сніг», «Захотілось маленьким стати...», «Квітень вже минає, а тепла немає...», «Травень на Мартанському ставку», «Травень відпочиває», «Полинати в літо», «Липень у Корсуні», «Спека в місті», «Літепло» та чимало ін.

Миттєві емоційні спалахи часто народжують у творчості поетеси цілі разки імпрровізацій («Як зернина, закинута в щілину в скелі...», «Що сонце рухає й світила...», «На святі «Бузковий розмай», «До 60-ї річниці музею», «Капличка», «Наші валуни», «Місточок через Корсунку», «Не називайте вулиць іменами...», «Сходить сонце за часом зимовим...», «Сонечко гріє, у щічку пече...», «Зажурилась баба снігова...», «Бузок, ви скажете, не диво...» та ін.), котрі відзначаються влучністю й образністю вислову. Наприклад, таке поетичне відкриття: «Що сонце рухає й світила, / Яка керує ними сила / У день ясний, вночі і зрання? / Кохання, лиш одне кохання!» («Що сонце рухає й світила...») [5]. У письменниці є розлогий цикл «На художній виставці. Експромти», що має такий же імпрровізаційний характер: «На виставці – пейзажі і портрети...», «Полотна не малюють – пишуть...», «Антін Шевченко –

мудрий, толерантний...», «Сергій Дуплій – він починав в цих залах...», «Ворони творчість – це насправді втіха!..», «Сергій Давиденко поєднує натхненно...», «Мусатенко Валерій пензлем ніжним...», «Сергій Зирянов – майстер на всі руки...», «Митець Фурса летить кудись у мрії...», «Наш Байда Ярослав – козак, художник...», «Художник Нелеп і яскраво й ніжно...», «Сергій Гусак – ім'я вже знане в місті...», «Григорій Педченко, як завжди, щедрий, творчий...», «Пан Федосій і пише, і співає...», «Побачити тут Павліченка можна...», «Лариса Ткач – художниця, майстриня...», «Художниця і молода і гарна...», «Дві скрипки в галереї заспівали...», «А скільки ще нових імен прекрасних!». Чимало таких експромтів сприймаються як досить влучні мікропортрети митців. Елементи жартівливості, навіть кумедності привносять у ці твори настрій дружньої творчої атмосфери в колі давніх знайомих.

Вірші-декларативні, маніфести, в яких авторка окреслює своє літературно-мистецьке кредо, свою місію в соціумі, мають прозору символіку («У містечку», «Лелітки», «Я чую», «Тропи»). Так, у поезії «У містечку» потверджується нерозривність обдарованої особистості та загалу: «Є поле тут, засіяне давно / Таланту й мудрості зерном елітним, / І де б не жив, ти мусиш все одно / Його плекати й передати рідним» [6]. А в «Лелітках» письменниця підкреслює сонячність, життєрадісність своєї творчої праці, плоди якої дарує людям: «...Сонце, що в душу загляне, / Ясними лелітками стане. / Вірші мої, світлі лелітки, / Душі неслухнянії дітки, / Розсипала – всіх не зібрати, / Не втримати і не сховати. / Піймаю – на струни надіну / І пісня поволі полине. / Хай обрії рідного краю / Лелітки мої прикрашають» [7].

Вокативні жанроутворення у доробку Анни Савранської ширше представлені референсними формами – присвятами, посланнями, епістолами, рідше – некрологічними модифікаціями, зокрема епітафіями, поменниками.

Присвяти поетеси адресовані як відомим діячам України, так і представникам найближчого до письменниці кола (рідні, друзі, колеги). Вірші «Уклін Нечую», «Біля Росі», «Ріка голубить скелі й щедру ниву...», «Рідній

мові», «Поета тихий голос. Василю Бур'яну», «Валентині Геніївні Антонюк», «Чорному козаку, сотнику Роману Боровику», «Йшов учитель собі по трасі. Станіславу Двірняку», «Найвища оцінка. Моїм педагогам», «Корсунці Ксенії Шапошниковій», «Саморідні», «Ми діти Острова», «Бузковий сад. Владлену Ковтуну», «Корсуню», «Побратими. Асі та Роману Гузелакам», «Календар природи. Батькам Валентині Олексіївні та Гнату Івановичу», «Ні, знову не мани...», цикл «Валентинка. Присвячую однокласниці N» розмаїті за форматом – від мініатюр до розлогих деталізованих текстів. Так, у присвяті «Чорному козаку, сотнику Роману Боровику» авторка віддає данину шани своєму сучасникові за активну суспільну позицію та патріотичну діяльність у часи російсько-української війни: «І нині, коли ворог нас шматує, / Гримить потужний заклик бойовий: / Гуде наш тулумбас, людей гуртує, / Козацька слава їх веде у бій» [8]. Нерідко такі форми мають прикмети епістол.

Послання у Анни Савранської різноманітні: громадянські – «Росі», «Річка плачу», «Як тебе захистити?», «Корсуню», «Ти йдеш до мене з автоматом», «Солдат. Колишньому учневі», «У Корсуні моєму будь як вдома!», «Мій Корсунь – світла перлина», «Мій раю, мій краю билинний...»; родинні – «Діду, якого я не знала», «Ти живеш у Корсуні»; дружні – «Спасибі, друзі, знані і незнані – всі...» («Друзям»), «Загублений у часі друг»; любовні – «Олена», «Осінні весілля», «Ласкавий дощ», «Тебе любила». Хоча загальнонародне й особисте в них традиційно тісно переплітається. Як і присвяти, послання поетеси мають спільні риси з епістолами. Часом у них відчутно пафос «листів у вічність».

Послання «Ти живеш у Корсуні», адресоване малечі, доносить прості істини, які визначають людську долю: «...Дитино, / Як би на віку не повелось, / Завжди пам'ятатимеш єдине / Рідне місто і красуню Рось» [9]. Послання «Мій раю, мій краю билинний...» звучить як освідчення в любові до батьківщини з її тисячолітньою історією, різноманітними принадами та щедротами («даруєш багатства землі») та, зокрема, до рідного Корсуня, як перлини «в короні

красуні-країни» [10]. Цей мотив ширше розгортається в адресованих текстах «Корсуню», «Мій Корсунь – світла перлина», де звучить гімн на честь цього чудового староукраїнського града-фортеці: «Юрба століть йому виспіває осанну» [10]; «О місто славетне і мужнє, як витязь, / Ти звикло ніякій біді не коритись, / Сміливо стрічало ворожі навали, / Віками тримало і плуг і забрало. / Корсунь – славетний!» [10]. Подібне возвеличення характерне й для послань співочій річці дитинства і юності: «Річко росяного краю, Росе, / Біля тебе неможливо не співати!» («Росі») [10]. Проте ця захопленість і радість від спілкування з пращурівською улюбленицею затьмарюється екологічними проблемами, що дедалі загострюються. Тому в посланнях «Річка плачу», «Як тебе захистити?» тональність уже інша. Поза зверненням до Росі як «річки плачу і суму», звучить гостре звинувачення на адресу «нелюдків», що її наполегливо й бездумно нищать: «Поїш Корсунь, що серцю милий. / А на грудях греблі-окови / Забирають у тебе сили – / Хоч мала ти, а прибуткова» [10].

Інтимні послання нерідко подані як варіації рольової лірики: поезія «Олена» представлена від імені юнака, що освідчується в любові біля пам'ятника закоханим на Янталці, що підтверджує серйозність його почуттів: «Біля Наталки й біля Яна / Твоєї попрошу руки» [10]; вірш «Осінні весілля» – від самотнього героя, котрий так і не знайшов своє щастя: «Вже думки сивіють, / А ходжу без пари» [10]; «Ласкавий дощ» – від закоханого, що тільки в мріях бачить себе поряд із обраницею: «Хотів би стати я дощем, / Щоб ти розтанула в мені» [10]; «Чужа дружина» – від нещасливого чоловіка, що любить чужу жінку і не сподівається на взаємність.

Епістоли Анни Савранської «Лист сину», «Пише сонце лист», «Мені так хочеться розповісти...», «Лист від мами», цикл «Листи на фронт» відзначаються широким емоційним спектром і відмінним образотворчим арсеналом: від спокійних ідилічних картин передвоєнного часу («Синіми – навскіс – / Тінями беріз / Пише сонце лист») – до зболених апеляцій на адресу

мужніх захисників України від московської навали: «Мій перший лист в житті – до тебе, / Туди, де «гради» ріжуть небо, / Де ворог люто йде вбивати, / А в тебе в серці – батько й мати, / А біля серця лист мій буде. / Бог Україну не забуде!» [10].

У поменнику «Біля кам'яного росича: з думкою про Василя Симоненка» авторка згадує добрим словом славного поета-шістдесятника, який фактично поплатився життям за принципове обстоювання української мови, національної культури, українського світу назагал. Вірш-реквієм «Прощання» додає сумовиті штрихи до ліричної Симоненкіани Анни Савранської. Пафос жалоби характерний і для поезії-реквієму «Збитий бандитами «Боїнг», що звучить водночас як інвектива, спрямована проти московських нелюдів-убивць.

Вірші-заклики Анни Савранської вбирають у себе й елементи інших жанроформ: маніфесту («А ми такі вже оптимісти...»), «Шкода, шкода – я не художник...»), пейзажу («Сонечко осіннє»), памфлету («Люби цю річку»), репортажу («Запам'ятай цю мить. На поетичній галявині»).

Розмаїтими й мальовничими є вірші-портрети Анни Савранської «Лицар-благодійник міста» Вільям Петрович Курінний», «Вікторія Єлисеєва», «Олена Кавандіна», «Корсунська весна», «Ординські очі», «Скарб міста», «Любити місто – це любить людей», «Чиє місто», «Наше місто», «У містечку», «Люди осені», «Стара вчителька географії», «Щастя» («Донька сонцю, травам, людям...»). Одні з них фіксують поетизовані риси конкретних сучасників, інші – рідного міста з його принадами та визначними місцями. Вірш «Тому й згрішила» є позачасовим портретом жіноцтва. А поезія «Щастя» («Донька сонцю, травам, людям...») подає одразу два портрети – весни та людського щастя.

Неабиякою мальовничістю позначені численні вірші-пейзажі Анни Савранської: «Білий коник», «Морський пейзаж», «Зима на Янталці», «Осіннє», «Осінній вітер», «Провесінь», «Чумацький шлях проліг навскіс...»,

«Тривожна осінь», «Осінній карнавал», «Осінній приморозок...», «Підсніжники», «Хризантеми», «Осінні підсніжники», «Берізка», «Що таке осінь?», «Туман ховає тихий ліс...», «Ми перетерпимо ці дні...», «Зимове сонце», «Дощ на Новий рік», «Зимова аплікація», «Морозна радість», «Лютий», «Вітри зашептали, заграли...», «Вже не зима», «Тополинкові сніжинки», «В запашну весну занурююсь...», «Травицю шовкову й росу світанкову...» та ін. Серед інших модифікацій представлено ліричні малюнки: «Картинки травня», «Від брами повз палац, з моста на міст...», «Квітуча скеля», «Парк» («Він ще прим'ятий...»), «Під скелею», «Білий замок»; етюди «Передзим'я в Корсуні», «Був теплий дощ, і теплий вечір...». Зображальне начало в них часто співіснує з виражальним, поєднується з медитативністю й адресністю.

Фантазії поетеси «Витязь на розпугті», «Застава над Россю», «Хлопчик і підсніжник», «На зламі зими і весни» (підзаголовок «Казка весни»), «Начакловане» сповнені саява феєричності, барвистості, світла.

Віршовані бувальщини «Сучасні Ян і Наталка», «Афган», «Розповідь жінки про те, як їй подзвонив друг юності», «Пригода на міському Мартанському ставку», «На ставку в Гарбузині» закорінені в дійсності, живописують радісні чи трагічні життєві ситуації.

Як журналістка Анна Савранська привносить елементи зі світу ЗМІ й до своєї поетичної жанрової системи. Це насамперед віршовані репортажі «Студентський страйк», «Помаранчева стрічка...», «Свято «Бузковий розмай» у Корсуні», «Парк» («Парк дитинства раннього – санки і казки...»), «Гортаючи століття», «Місцевий ленінопод» тощо. Для творів «Дороговкази», «Політика знаходить нас» характерні риси памфлету.

Віршовані оповідання «Бабуся Олена Петрівна розповідає про голодомор», «На Острові», «Ще лишилось пів кварталу», «Моя дорога зі школи», «Таким він був у Корсуні над Россю...» (до вірша Максима

Рильського «Лист до загубленої адресатки») поєднують ліричне й епічне начала, позначені камерністю й водночас масштабністю. Наприклад, твір «Бабуся Олена Петрівна розповідає про голодомор» наводить одну конкретну життєву історію – врятованої від смерті людини, що проектується на становище всієї України часів сталінського терору та нищення цілих народів.

Віршовані подорожні нотатки «Преміальний тур на Чигиринщину поеток Антоніни й Анни, жартома й серйозно» являють собою різнолику мозаїку в дев'яти розділах, де історична й літературно-мистецька доля краю тісно переплітається з сучасністю: від Хмельниччини й Коліївщини, Богдана Хмельницького й Максима Залізняка до Холодноярської республіки, від Тараса Шевченка до Василя Шкляра. Тут і славні гайдамаки, і герої-холодноярівці Василь Чучупака, Іван Деркач, Кость Блакитний, Іван Петренко, Герасим Нестеренко-Орел, і діячі сьогодення, як-от Роман Боровик – «сотник гордий і хвацький / Незрадливий нащадок козацький» [10]. Ліричною подорожжю впереміш із елементами репортажу є розлогий цикл «У веб-клубі поетів».

Є в доробку поетеси ціла серія екфразисів, які засвідчують тонке розуміння письменницею витворів різних мистецтв: «Музика», «Острів на Росі», «Дівчина-Весна», «Оленя», «Витязь на острові», «Корсунський пам'ятник закоханим», «Картина жаху», «Роз'єднаний пам'ятник», цикл «У Корсунському парку» («Надсилаю світлинок кілька...», «Білі вежі в холодну днину», «На фонтані шапка зі снігу...») та ін. Наприклад, вірші «Дівчина-Весна» та «Оленя» сукупно передають образне бачення поетесою улюбленої для багатьох корсунців скульптурної групи в парку. На першому плані динамічна дівоча постать як символ пробудження весняної природи: «Крилатість в раменах, / Напруга стегна... / Я пристрасть шалена, / А кажуть – Весна. / Лечу, босонога, / У щось неземне, / І кажуть – незмога / Спинити мене» [10]. А поряд до неї тулиться маленьке беззахисне оленятко: «Я вже стало золотим. / Приголуб мене ще й ти!» [10]. Ці два екфразиси подані у формі монологічного диптиху.

Вірші-жарти «На Корсунці», «Білка на Корсунці», «Тато печереє біля Янталки», «Хто живе на дачі?» сповнені світла й добра, несподіваних поворотів. Наприклад, «Білка на Корсунці» репрезентує звірятко, яке полюбляє місточок із синьо-жовтими барвами. Тож із усмішкою та розчуленням лірична героїня твору констатує: «Наша білка – патріотка!» [10]. Часом жартівливі елементи в подібних текстах поєднуються з гіркою самоіронією ліричної героїні, у якій виникають промовисті асоціації: «Зажурилась баба снігова: / – Дуже кругла в мене голова, / А живіт який – хоч не дивись...» / А була ж снігуркою колись!» («Зажурилась баба снігова...») [10]. Жарт «Сучасна поетична мода» запропонований авторкою у вигляді віршованої інструкції.

Зразки сатири поетеси «Паркові скульптури», «Ріка доживає», «Зарегульована ріка», «Проект» позначені викривальною тенденцією. Авторка гостро виступає проти негативних явищ у суспільному житті, безвідповідальності й безгосподарності. Як вірш-вирок звучить твір «На ставку в Гарбузині», де письменниця звинувачує нищителів природи: «Де та межа – людина й не людина?!» [10].

Серед репрезентативних жанроформ Анна Савранська надає перевагу сонетам. Наприклад, вірші «Навіщо кличеш?», «Зимові аномалії», «Останній вірш», і за змістовою схемою, і за строфікою відповідають канонам шекспірівського сонета.

Широко репрезентовані в ліричному доробку письменниці акровірші, що нагадують про її зацікавлення бароковими традиціями: «Вежі», «Корсуню», «Янталочка», «Корсунка», «Вікторія Єлисеєва», «Олена Кавандіна», «Осіння пісня» тощо. Наприклад, поезія про характерні прикмети гори Янталки в Корсуні як історико-культурної та рекреаційної зони: «**Як** забути острівець духмяний, / **На** якому побував хоч раз? / **Там** живе любов Наталки з Яном, / **А** колись там малював Тарас... / **Липова** алеє – меду хвилі, / **Од** моста до мосту поведи! / **Чарівна** печера в крутосхилі, / **Кладовища** темного сліди... / **А** шумки, а вічний шум води!» («Янталочка») [10].

З-поміж медитативних жанрів у доробку Анни Савранської представлені вірші-спогади «Повінь», «Гірська траса в яру», «Старий міст», «Листочки клена», «Я з хлопцями ганяла зрання...», «А мене Миколай не вітав. Ніколи...», «Ці спогади в бентежнім сні – неждані снами...»; елегії «Самота», «Останній вояк»; рефлексії «Роздуми на городі», «Все те, що тихо стало снами...», «Вода – жива», «Жіночий пляж», «Отак і трипільці...», «Що таке осінь?», «Шевченків край», «Каштан Шевченка», «Я живу у Шевченковім краї», «Я вірю, що колись жила...», «У хати кути поповзли...», «Прадавні зерна проростають...», «Апокаліпсис», «У темні часи ковідні...», «Йдуть мурашки», «Бабине літо», цикл «Думки» («Не час каміння розкидати...», «Ці книги-друзі – ні для кого...», «Серед віків, боліт і болю...»), які спонукають сучасників замислитись над минувиною і сьогоденням у їх нерозривному зв'язку. Ряд таких текстів побудовано на медитативній і адресній основі, в них проглядається повчальний струмінь.

Вірші-монологи «Первоцвіт», «Трава-нетреба», поезії-діалоги письменниці «Перелітна птаха», «Твоя зоря», «Боєць повертається з відпустки», «Янталка» засвідчують її потяг як до самопізнання й пошуку істини через співставлення різних точок зору, так і до виходу на написання драматичних дійств.

У жанрі поеми Анна Савранська запропонувала тексти «Наша мова про козацтво», «Івану Сошенку», «Бути сильним». Легендарний характер мають ліро-епічні твори «Княгиня Жанетта-Анна», «Про княгиню Жанну Алопеус (Анну Лопухіну)», «Два лицарі», «Сірінга». Але здебільшого для цих текстів характерна міжвидова дифузія. Так, легенда «Два лицарі» позначена рисами балади. Притчеві ознаки має твір Анни Савранської «Над Агорою білий дим...», в якому поєднуються медитативність та вокативність.

Чимало літературних текстів у різних жанроформах мисткиня адресує дітям. Це зокрема пісня-скачалка «Коник з лозини», жарти «Біля комп'ютера»,

«Найкраща хатинка», віршовані казки «Чарівний ліфт», «Казки нашого палацу. Для малих красунь» тощо.

Висновки. Як засвідчують поетичні збірки Анни Савранської «Над шумками, над шумочками» й «У Корсуні над Россю» та видруки її текстів, котрі подані за межами цих книжок (на сторінках альманахів, антологій тощо), жанрове мислення авторки зорієнтоване і на класичні канони в царині генерики, і на пошук синтетичних форм, які поєднують прикмети різних модифікацій. Міжвидова дифузія спостерігається як у межах певного типу ліризму (наприклад, послання й епістола, присвята й епістола в рамках вокативного жанротворення), так і в ширшому аспекті, зокрема на порубіжжі медитативних і адресних форм, виражальних і зображальних модифікацій.

Список використаних джерел

1. Марчик, О. (2019). Корсунську поетесу відзначили премією ім. П. Куліша. *Надросся*. 17 січня. 5.
2. Метелиця, В. (2019). Любов – то натхнення Анни Савранської. *Надросся*. 17 січня. 5.
3. Немченко, І. (2021). Міфологема води в поезії Анни Савранської. *International scientific and practical conference Philological sciences, intercultural communication and translation studies: an experience and challenges: April 23-24, 2021*. Chestochowa, (1), 143-146.
4. Немченко, І. (2022). Патріотична домінанта в поезії Анни Савранської. *Grail of Science: Periodical scientific journal*, (17), 260-265. [III Correspondence International Scientific and Practical Conference *Science of post-industrial society: globalization and transformation processes*: 22.07. Vinnytsia, Ukraine – Vienna, Austria]. Вилучено з: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2710-3056/issue/view/22.07.2022>.
5. Савранська, А. (2011). Вірші. *Барви кохання: збірка поезій*. Корсунь-Шевченківський, 28-30.

6. Савранська, А. (2012). Вірші. *Барви Корсуня: збірка поезій*. Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю. А., 80-133.
7. Савранська, А. (2012). Вірші. *Барвінковий цвіт: антологія творів митців слова Корсунь-Шевченківщини. Том 1: Літературна творчість освітян / автор проєкту, редактор, укладач-упорядник В. О. Метелиця*. Корсунь-Шевченківський, 183-194.
8. Савранська, А. (2018). Вірші. *Барви життя: збірка поезій / укл. А. Г. Савранська*. Черкаси: Вертикаль; Видавець С. Г. Кандич, 185-216.
9. Савранська, А. (2019). *Над шумками, над шумочками: вірші*. Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І. В.
10. Савранська, А. (2021). *У Корсуні над Россю: поезії*. Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І. В.
11. Щербина, Н. (2007). З нею просто і цікаво. *Корсунь*. 1 червня. 2.

The genre system of the poetry of Anna Savranska

Nemchenko I.

Немченко І. В. Жанрова система поезії Анни Савранської. *Grail of Science/ Periodical scientific journal / Грааль науки: Міжнародний періодичний журнал*. 2022. № 18-19. С.256-264. Proceeding of the IV CISP Conference «An integrated approach to science modernization: methods, models and multidisciplinary» / за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції / 26.08.2022 • Вінниця, UKR - Відень, AUT. Дата публікації: 26.08.2022. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/26.08.2022>.